

Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım İlkesi Temelinde Peçeleme ve Muvazaa Örneği: Bağışlama Sözleşmeleri 6

Ali Saklan¹

Özet

Çalışmada, vergi hukukunda ekonomik yaklaşım özelinde ortaya çıkan peçeleme ile muvazaa kavramlarının incelenmesi ve bu kapsamda her iki kavrama da konu olabilecek bağışlama kapsamında verilen örneklerle konunun değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Kapsam itibarıyla çalışmada dört konu üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunlar sırasıyla ekonomik yaklaşım ilkesi, peçeleme, muvazaa ve bağışlamadır. Vergi hukukunda, peçeleme ve muvazaanın ortaya çıkarılması ve hukuki işlemin hukuki biçiminden ötesine geçilerek iktisadi özünün anlaşılması için yorum açısından diğer yorum metodları ile birlikte vergi hukukuna özgü yorum metodu olarak ekonomik yaklaşım ilkesi kullanılmaktadır. Bu yorum metodu sayesinde hukuki işlemlerin iktisadi sonuçları vergi hukuku kapsamında değerlendirilmesi sağlanmaktadır. Vergiyi doğuran işlemler, yapılan ekonomik yorum marifetiyle ortaya çıkarılarak, bazı işlemlerin peçeleme yöntemiyle perdelenmesi ya da muvazaa işlemiyle örtülerek vergi dışı bırakılması engellenmektedir. Bağışlama ve bağışlamayı konu edinen sözleşmeler kullanılarak, yapılan hukuki işleme ilişkin vergiyi doğurucu nedenin tespiti neredeyse imkansız hale getirilmekte ve bahsi geçen hukuki işlem vergi dışı bırakılmaktadır. Bu açıdan hukuki işlemlerin vergi dışı bırakılması için gerek vergi hukukuna özel bir yorum yöntemiyle oluşturulan peçelemede gerekse de borçlar hukuku temelinde muvazaada bağışlama işlemi zaman zaman kullanılmaktadır. Çalışmada sonuç olarak bu durumlar ifade edilerek, vergi hukuku açısından vergi kayıp kaçığının engellenmesi adına, her bağışlama ya da bu kapsamda yapılan sözleşmelerin arka planda başka bir işlemi perdelemek ya da örtmek için yapılıp yapılmadığı ve bu yönde vergi kayıp, kaçığına sebebiyet verilip verilmediği, her olay için ayrı ayrı ekonomik yaklaşım ilkesi temelinde değerlendirilmesinin önemli olduğu belirtilmiştir.

1 Dr., İç Denetçi, Necmettin Erbakan Üniversitesi İç Denetim Birimi Başkanlığı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD. Mali Hukuk (Hukuk) Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, ORCID: 0000-0002-2498-808X

Giriş

Hukukta yorum teknikleri hukuk normlarında yer verilen kelimeler ile bu kelimelerin bir araya getirdiği cümlelerin anlamlandırılması ve bazı kapalı tam olarak neyi ifade edildiği tespit edilemeyen kelime ve cümlelerin netleşmesi adına son derece önemlidir. İçinde birçok hukuk normunu barındıran vergi hukukunda da yorum özellikle vergiyi doğurucu olayın tespitinde gerekli bir husustur. Vergi hukukunda 213 sayılı Vergi Usul Kanununda (Resmi Gazete (RG) Tarihi: 10.01.1961, RG No:10705) (VUK) vergiyi doğuran olayın ve bu olaya ilişkin işlemlerde gerçek durumun tespitinin önem arz ettiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda vergi hukukunda hukuk normunun içinde biçimden öteye geçilerek gerçek iktisadi faaliyetin temel alındığı ekonomik yaklaşım ilkesi uygulanarak vergiyi doğuran olayın tespiti yapılmaktadır.

Ekonomik yaklaşım ilkesi, özellikle vergideki kayıp ve kaçığın tespitinde etkin bir yorum metodudur. Özellikle bazı hukuki işlemler arkasına vergiden kaçırmak maksadıyla vergiyi doğurucu faaliyetlerin gizlendiği ya da bu hukuki işlemlerin örtüldüğü görülmektedir. Bu perdeleme ve örtme faaliyetlerinde peçeleme ve muvazaa kavramları kullanılmaktadır. Peçeleme, ilgili konuyu vergi dışı bırakmak amacıyla, özel hukuk işlemlerinin olağan ve doğal kullanımının dışına çıkılarak ve kötüye kullanılarak vergilendirilmesi gereken hususların vergilendirme dışında bırakılmasına verilen isimdir. Yine muvazaa, tarafların vergi hukuku bağlamında bir işlemi vergilendirme dışı bırakmak adına iki tarafın normalde gerçek manada yapmak istemediği sırf vergi idaresinin bahsi geçen işlemi vergilendirmemesi adına başka bir formda, şekilde, adda yapılmasıdır. Ekonomik yaklaşım temelinde tespit edilen ve vergi hukukunda görülen peçeleme ve muvazaa işlemlerinde de bağışlama/bağışlama sözleşmeleri zaman zaman kullanıldığı görülmektedir. Bağışlama sözleşmeleri bazı zamanlarda ile verginin kapsamına giren bazı işlemler perdelenmekte ya da örtünmekte, bazı zamanlarda bağışlamanın verginin kapsamına girdiği bazı hallerde bağışlama da kapsam dışı bırakılmaktadır.

Çalışma bu hususlar dikkate alınarak tanzim edilmiştir. Bu kapsamda yapılan çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde vergi hukukunda yer verilen yorum metotlarından ekonomik yaklaşım ilkesinden bahsedilmiş, sonrasında ekonomik yaklaşım ilkesi temelinde tespiti yapılan peçeleme ve muvazaa işlemi incelenmiş, son kısımda ise peçeleme ve muvazaa işlemine örnek verilecek bağışlama sözleşmesi peçeleme ve muvazaa örnekleri temelinde değerlendirilmiştir.

1. Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım İlkesi

Hukuk normları kelimelerle ifade edilmekle birlikte, hukuk kuralı denilen şey bu kelimelerin bir araya getirdiği metin değil, bu metnin anlamıdır (Gözler, 2012: 17). Bu bağlamda her metinde olduğu gibi hukuk kuralı oluşturan metinlerin okunması ve anlamının ortaya konulması gerekmektedir. Bu anlamın ortaya konulmasında yapılan faaliyet yorum olarak ifade edilebilir (Gözler, 2017:273). Diğer bir anlatımla yorum; hukuk kurallarının manasını, muhtevasını ve şümülünü tayin eden, güncel vakıa ve vakalara ilişkilendirilmesi faaliyetine verilen isimdir (Hesso ve Sargın, 2021: 2608). Hukukta yorum faaliyeti birçok farklı yöntemlerle icra edilmektedir. Bu kapsamda öne çıkan yorum türleri şunlardır; Sadece yazılı metne odaklanarak yapılan lafzi yorum, yasa yapılırken yasa koyucunun niyeti dikkate alınarak yapılan tarihsel yorum, yasanın amacı, günün koşullarının da göz önüne alındığı amaçsal yorum, hukuk kuralının içinde bulunduğu yasada düzenlediği bölüm, diğer maddelerle bağlantısı değerlendirilerek yapılan sistematik yorum yöntemidir. (Gözler, 2017:277-284; Hesso ve Sargın, 2021:2612-2614). Bazı zamanlarda bahsi geçen bu yorum yöntemlerini de bir bütün halinde kullanılması gerekmektedir.

Vergi kanunları da bir hukuk normu olduğundan bu hukuk kurallarının içeriklerinin doldurulması ve anlamlandırılması gerekmektedir. Bu bağlamda VUK'ta vergi yasalarının uygulanmasının neye göre yapılmasının yani nasıl yorumlandırılması gereği hususu üçüncü maddenin A fıkrasında ifade edilmiştir. Madde metni incelendiğinde; öncelikle *“vergi yasaları lafzi ve ruhu ile hükiim ifade eder”* (VUK 3/A Mad.) cümlesi ve devamında yer verilen cümlelerle birlikte öne çıkan tüm yorum türlerini içerdiği görülmektedir.

Vergi yasalarında yorum alanında ağırlık verilmesi gereken yorum yönteminde vergi yasalarının konuluşundaki amacın dikkate alınması gerekmektedir (Kaneti ve vd., 2022: 67). Bu amaç, 1982 Anayasasının (RG Tarihi: 09.11.1982, RG Sayı: 17863) 73. Maddesinin birinci fıkrasında belirtilen ve herkesi yükümlü tutan bir anlayışla kamu giderlerine katkı sağlamadır. (Anayasa 73/1. Mad.). Kamu giderlerine katkı sağlamak ise, Devlet tarafından icra edilen ekonomik faaliyetten ya da kişilerin uhdesinde bulunan ekonomik varlıktan mecburi bir pay almak şeklinde olmaktadır (Hayrullahoğlu, 2016: 74). Aslında bakıldığında, verginin ekonomik faaliyetlerle çok sıkı bir bağı olmasından dolayı vergi hukukunda ekonomik veriler üzerinden hareket edilmesi (Rençber, 2017:81) ve bunun sonucunda bu ekonomik varlıklar ve faaliyetlerden çeşitli paylar alınması gayet doğal bir durumdur. Bu bağlamda vergi yasalarının yorumlanmasında devletin hangi boyutta ve oranda bahsi geçen ekonomik varlık/faaliyet üzerinden pay

almak istediğinin gözden kaçırılmaması gerekmektedir (Kaneti, 1992:40). Yani vergi hukukunda yorum yapılırken ekonomik özün dikkate alınması gerekmektedir. Bu açıdan vergi hukukuna has olan özün biçime önceliği anlamında değerlendirilen yorum yöntemi ekonomik yaklaşım ilkesinin açıklanması yararlı olacaktır.

Vergi kurallarının konuluşundaki maksadın ve ortaya çıkmasının varoluş nedeninin belirli bir ekonomik hususların saptanmasına yönelik amaçsal yorum, ekonomik yaklaşımın temelini oluşturmaktadır (Gökçay, 2018: 13). Ekonomik yaklaşım ilkesinin kanuni dayanağı VUK 3. Maddesinin B fıkrasında yer verilen hükümdür. Hükümde vergilendirme sürecinin sebep unsuru olan vergiyi doğuran olayın ve bu olaya ilişkin işlemlerin gerçek mahiyetinin esas alınacağı belirtilmiştir (VUK 3/B Mad.). Bu hükümden anlaşılması gereken, vergilendirme sürecinin sebep unsuru olan vergiyi doğuran olayın tespitinde, hukuki durumların ve olayların hukuki biçimleri, adları, dış görünüşleri ile değil bunların ötesine geçilerek ekonomik muhteviyatının ve manasının da dikkate alınması gerekmektedir (Öncel ve vd., 2021: 29). Bu bağlamda ekonomik yaklaşım ilkesi vergiyi doğurucu olayın tespitinde ve vergi yasalarının yorumlanmasında hukuki biçimin ötesine geçilerek asıl ekonomik niteliğinin ve muhteviyatının dikkate alınması anlamındadır (Karakoç, 2014: 179). Diğer bir anlatımla ilke, yasaya uygun bir biçimde şekillendirilmiş işlemlerin, biçimsel yapısının ötesine geçilerek, yapılan işlemin bu işleme taraf olan kişiler nezdinde oluşturduğu maddi ve hukuki ilişkisinden öte asıl iktisadi içeriklerinin irdelenmesidir (Danıştay 9.D., E. 2023/6872, K. 2024/5563, T. 21.10.2024).

İlke, vergi yükünün denk ve adil bir şekilde dağıtımının yapılması, vergi güvenliğinin sağlanması amacıyla benimsenmiştir (Danıştay 9.D., E. 2023/3430, K. 2024/5568, T. 21.10.2024). Bir yorum yöntemi olarak da ifade edilen ilkeyle hedeflenen, asıl ekonomik muamelenin birtakım hukuki kılıflardan yararlanarak saklanması önüne geçilmesi amaçlanmaktadır (Danıştay 9.D., E. 2023/6874, K. 2024/5566, T. 21.10.2024). Bu bağlamda her ne kadar vergiyi doğurucu olayın tespitinde ekonomik durumun dikkate alınması ekonomik yaklaşım ilkesi ile uygulanabilir olmakla birlikte, bu ilke anayasada ve kanunlarda yer verilen vergilendirme ilkeleri ile kısıtlanmış ve takdire bağlı olmayan bir ilke (Akkaya, 2002:33) olduğunun unutulmaması gerekmektedir. Daha açık bir ifadeyle, yapılan yorum faaliyetinde Anayasanın 73. Maddesinde düzenlenen verginin yasallığı ilkesi bağlamında yasanın çizdiği sınırların dışına çıkılmaması (Toprak ve Armağan, 2018: 161), yasanın çizdiği sınırların içinde kalınması gerekmektedir (Taşkın, 2012:72).

Vergi hukukuna özgü bir yorum yöntemi olan ilke, hem hukuk normlarının yorumlanmasında hem de maddi olayların tespit edilmesinde bir üst kavram olarak kullanılmaktadır (Öncel ve vd., 2021: 29). Bir üst kavram olarak ilke kendi içinde iki alt kavrama ayrılmaktadır. Ekonomik boyut ve işlerlik açısından vergiyi doğuran olayın tespiti ve yorumlanmasında birinci alt kavram olarak ekonomik irdeleme, vergi doğurucu olaya uygulanacak hukuk normlarının tespitinde ekonomik gerçekler doğrultusunda hangi hukuk normlarının uygulanacağını tespitinde ikinci alt kavram olarak ekonomik yorum karşımıza çıkmaktadır (Öncel ve vd., 2021: 29; Karakoç, 2014:178; Oktar, 2020:63). Bu bağlamda vergiyi doğurucu olay ile bu olayla ilgili eylemlerin ve işlemlerin gerçek boyutu saptanırken onun dış görünüşü yerine, ekonomik özü, asıl ekonomik içeriği dikkate alınması gerekmektedir (Karakoç, 2014: 179).

İlke kullanılırken, genişletici yorum ve kıyas yasağına da dikkat edilmesi gerekmektedir. Hukuki güvenliğin bir tezahürü olan bu iki yasağın, vergi hukukunda uygulanması mecburidir (Kaneti ve vd., 2022: 68). Bazı durumlarda yasa metninin ifade ettiği hususlar ile yasa koyucunun ifade etmek istediği, iradesi birbirleriyle uyum sağlamadığı durumlarda yasa koyucunun iradesinin ortaya konulması için yasa metni yorum marifetiyle genişletilmekte ve daraltılmaktadır (Akel, 2017:127). Bu açıdan yasada yer verilen sözlerin ötesine geçen bir manada yorum yapılması hali genişletici yorum olarak belirtilmektedir (Gözübüyük, 2013:77). Genişletici yorum yöntemine vergi yasalarında sınırlandırılmamış hükümlerde (*vb., ve saire gibi ifadelerle yer verilen hükümler*) gidilmesi bunların dışında kalan vergilendirmeye ilişkin hususlarda yasanın yer verdiği sınırların içinde kalınması yasanın ifade ettiği şeyi aşan manaların çıkarılmaması gerekmekte, aksi durum verginin yasallığı ilkesine uygun olamayacağı ifade edilmelidir (Akel, 2017: 128). Hukukta kıyas ise, yasada belirli bir hususta bulunan hükmün, bu hususun dışında kalan ve yasada yer verilmeyen bir başka husus hakkında yapılan karşılaştırma sonucunda hüküm bulunmayan husus hakkında hüküm bulunan şeyin tabi olduğu kuralların uygulanmasıdır (Gözler, 2017: 343). Vergi hukuku, özel hukukun tersine hakime hukuk yaratma ve kıyasa başvurulması hususlarında, kamu yararı, kamu düzeni ve emredici hükümlerin bulunması ve Anayasada yer verilen verginin yasallığı ilkesi temelinde izin vermemektedir (Mutlu, 2024:30). Vergi hukukunda kıyas yasağının maddi vergi hukuku açısından söz konusu olduğu, vergi yargılaması açısından böyle bir yasağın söz konusu olmadığı bilinmelidir ve böyle bir yasağın konulmasının maksadının, kişilere mali mükellefiyet getirilmemesidir (Karakoç, 2014: 192). İstisnaen vergi hukukunda kullanılan kıyas yöntemine başvurulmamasını sağlayacak şekilde yasa koyucu tarafından tüm önlemlerin alınması gerekmektedir (Güneş,

2011: 166). Bu kapsamda ilke ile kıyas yasağı çatışması halinde bu durumda Vergi hukukunda kıyas yasağı ağırlık verilmesi gerekmektedir. Bu açıdan kıyas yasağı, ilkenin sınırını oluşturmaktadır (Kaneti ve vd., 2022: 68).

2. Peçeleme ve Muvazaa

Perdeleme olarak da ifade edilen peçeleme işlemi, bir özel hukuktan kaynaklı bir faaliyet sonucunda bir ekonomik netice elde etmek için yapılan ve aynı zamanda elde edilecek bu ekonomik neticenin vergilendirme dışında bırakılması için özel hukuk işleminin tabii ve olağan olarak faydalanma dışında kullanılmasına verilen isimdir (Kaneti ve vd., 2022: 70). Bu bağlamda vergi yükümlüsü veya sorumlusunca özel hukuk kurumlarını ya da yöntemlerini bu şekilde doğan ve olağan kullanımı dışına çıkararak kötüye kullanması ve bunun sonucunda vergilendirmesi gereken hususları vergiden kaçırmak maksatlı vergi dışı bırakması amaçlı yapılan sözleşmelere de peçeleme sözleşmeleri denir (Öncel ve vd., 2021: 30).

Peçeleme işleminde sanki taraflar yasada yer verilen hususlara, yasanın özüne uygun davranıyor gibi görünse de peçelemeye amaçlanan yasanın özünü tamamıyla refetmektir (Karakoç, 2014:184). Yükümlüler vergiden kaçınmak maksatlı yasayı dolanarak, peçelemeye vergisel işlemleri ya örtmekte ya da vergi dışıymış gibi göstermektedir (Danıştay 9.D. E. 2023/6872, K. 2024/5563, T. 21.10.2024).

Peçeleme objektifiyi niyet kurallarına da muhaliftir. Dürüstlük kuralı olarak da ifade edilen objektif iyi niyet kuralları, kişinin elde etmiş olduğu hakları kullanmasında ve borçların ifa etmesinde, özellikle sözleşmeler olmak üzere hukuki işlemlerin yorumlanmasında ve tamamlanmasında dürüst, makul davranışlarının neticesini anlayan, orta zekaya sahip olan bir kimsenin nasıl davranması bekleniyorsa o şekilde davranmasını içeren kurallar bütünüdür (Kayıhan, 2022: 123-125) Peçeleme, özel hukuk açısından önemli olan bu kurallar bütününe de aykırılık teşkil etmektedir (Karakoç, 2014:184). Daha açık bir ifade ile doğruluk ve güven ilkelerinin bir yansıması olan objektif iyi niyet kurallarını temin eden belli hukuki yöntemler yalnızca vergiden kaçınmak maksatlı kullanılması (Öncel ve vd., 2021: 30) bu kuralların da bertaraf edildiği anlamına gelmektedir.

Vergi yükümlüsü durumunda bulunan kişilerin peçeleme işlemine müracaat etmesi bir özel hukuk kavramı olan kanuna karşı hilenin de özel bir türü olarak karşımıza çıkmaktadır (Kaneti, ve vd., 2022: 71; Karakoç, 2014: 184). Kanuna karşı hile, yasada yer verilen emredici bir hukuk kuralını işlerliğini bertaraf ederek yasanın bir başka hükmünden faydalanarak neticenin aynısını ulaşma anlamına gelmektedir (Mutluer ve Dayanç Kuzeyli,

2019: 123). Diğer bir anlatımla yasanın emredici hükmüyle yasaklanmış bir neticeye varmak maksadıyla, yasa tarafından yasak getirilmemiş ve arzu edilen hukuki neticeyi husule getiren elverişli bir başka normdan faydalanmak suretiyle istenilen sonuca ulaşmak kanuna karşı hiledir (Doğu, 2023: 29). Tanımdan da anlaşılacağı gibi kanuna karşı hilenin oluşabilmesi için hukuki bağlamda bütünüyle geçerli bir hukuki işlemin varlığı ile bahsi geçen meşru bu işlemin yasanın emredici hukuk normlarında yasaklanmış olduğu hukuki neticeyi dolaylı ya da doğrudan bir şekilde gerçekleştirmesidir (Güneş, 2023: 134-135).

Peçeleme işleminin gerçekleşebilmesi için çeşitli unsurların varlığı aranmaktadır. Öncelikle vergi hukuku dışında olan özel hukuk biçim, şekil, kalıplarına dayalı olarak sırf ekonomik sonuçlarından kaynaklı olarak vergi doğurucu olayın vergi yasalarında tanımlanması gerekmektedir (Kaneti ve vd., 2022: 71). Yine vergisel avantaj elde etmek maksadıyla özel hukuk düzenlemelerinin kötüye kullanılması gerekir (Akman, 2008: 30). Ayrıca vergi yasasının amaçladığı ekonomik sonuç bu yasanın ifade ettiği hukuksal şekil ve kalıp açısından tümüyle kapsama alınmamış bir hukuksal yöntem ile yapılması ve peçeleme işlemi ile vergi yasasının dolanılması, işlemin vergi dışı bırakılması istenilmesi gerekmektedir (Batı, 2022: 130). Unsurlar incelendiğinde, kanuna karşı hile ile peçeleme işlemlerinin unsurları birbirleriyle örtüştüğü farklılıkların alana has olan kavramlardan kaynaklı olduğu görülmektedir (Saban, 2023: 483).

Vergi hukukunda vergiyi doğuran olayın ispatında, bu olaya ilişkin muamelelerin yemin dışında her türlü delille ispatlanabileceği belirtilmiş, aynı yemin gibi vergiyi doğurucu olayla ilgili net ve doğal bağlantısı olmayan şahit ifadesi de ispatlama vasıtası olarak kullanılmayacağı belirtilmiştir. Yine aynı maddenin devamında ekonomik, ticari ve teknik durumlara uyumlu olmayan ve olayın niteliğine göre normal ve alışılmış olmayan bir durum hasıl olması iddia edilmesi halinde ispat külfeti bu iddiada bulunan tarafa ait olduğu ifade edilmiştir (VUK 3/B. Mad.). Peçelemeyi ispat bağlamında yasanın ifadesi değerlendirildiğinde, kanuni karinelerde ispat mükellefe aittir, peçeleme işlemlerinde gerçek niteliğin ispatı vergi idaresine aittir, ortada adi karine var olması halinde ise bu durumda ispat yükümlülüğü mükellefe geçmektedir (Batı, 2022: 128).

Peçeleme sözleşmelerinde asıl olan vergiden kaçırma, vergi borcunu azaltmadır. Bu bağlamda medeni hukuk temelinde peçelemeye kaynak teşkil eden sözleşmeler geçerliken *(tabi burada medeni hukuk temelinde geçerli ifadesinden anlaşılması gereken medeni hukuk açısından eksik hususların olmaması gerekmektedir)*, vergi hukuku açısından geçerli değildir (Özbilen, 2013: 70;

Kırbaş, 2015: 59). Diğer bir anlatımla ekonomik yaklaşım temelinde gerçek iktisadi içerik açısından vergilendirme yapılmakta, hukuk önüne konulan münasebetlerin değil, bunların arkasına gizlenen, peçeleme işlemleri ile örtünen ekonomik mahiyetin vergisel netice husule getirip getirmediği tespit edilerek, var olması halinde bunun vergilendirilmesi yoluna gidilmesi gerekmektedir (Şenyüz ve vd., 2019:69). Ekonomik yaklaşım temelinde yapılacak ekonomik yorum ve irdelemeyle, kamera önünde gözükene değil kameranın arkasında örtünen gizlenen şeyi vergi hukuku anlamında peçeleme işlemleri, yakalanmaya çalışılmaktadır (Korkmaz, 2020: 133).

Ekonomik yaklaşım ilkesi temelinde üzerinde durulması gereken bir başka konu muvazaadır. Muvazaa kelime anlamı itibarıyla “danışık” anlamına gelmekte, danışık ise olmayan bir hususu sanki varmış gibi gösterme ya da bu hususu olduğundan farklı gösterme hususunda taraflar arasında yapılan anlaşma anlamında kullanılmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 03.12.2025). Hukuki anlamda muvazaa, tarafların üçüncü kişileri aldatmak maksatlı olarak yaptıkları bir sözleşmenin hiçbir hüküm doğurmaması ya da görünürde yapılan sözleşmenin arka plandaki başka bir sözleşmenin hükümlerini doğuracağı konusunda mutabakata varmalarına verilen isimdir (Antalya ve vd., 2025: 75). Muvazaa, sözleşmelerde taraflar arasında yer verilen irade ile yapılan irade açıklaması yani beyan arasında istenilerek oluşan uygunsuzluk halidir. Danışıklı işlem de olarak ifade edilen muvazaa işlemi, beyan edilen şeyin gerçekte istenilen şey olmadığı hususunda tarafların karşılıklı olarak iradelerinin birbirlerine uygun olması halidir (Cansel ve Özel, 2017: 159-160).

Muvazaanın iki türü bulunmaktadır. Mutlak (adi-basit) muvazaa ve nisbi muvazaa.

Mutlak (adi-basit) muvazaa; Herhangi bir işlem tesis etmemelerine rağmen, tarafların üçüncü kişilere karşı sanki bir hukuki işlem yapmış gibi göstermek hususunda mutabık kalmalarıdır (Akıntürk ve Ateş, 2020:49). Mutlak muvazaanın üç unsuru bulunmaktadır. Bunlar; görünürdeki işlem, üçüncü kişiyi aldatma kastı ve böyle bir işlemi yaptıklarına dair aralarında yaptıkları muvazaa anlaşmasıdır (Akkurt ve vd., 2024: 120). Örneğin bir borçlunun alacaklı sıfatında bulunan kimselerden mal kaçırmak maksatlı olarak bir arkadaşına mallarını satmış gibi göstermesi bir mutlak muvazaadır. Yapılan bu işlemde görünürdeki işlem mal satımıdır (Aydos, 2024:60) Mal kaçırmak maksatlı olarak alacaklıları aldatma kastı söz konusudur. Yine aslında gerçek olmayan görünürdeki işlemle üçüncü kişileri aldatma kastı için arkadaşıyla yaptığı muvazaa anlaşması bağlamında mutlak muvazaanın tüm unsurları mevcuttur.

Nisbi Muvazaa; Taraflar mutlak muvazaada da mevcut olan görünürdeki işlemin arkasında asıl iradelerini yansıtan bir başka işlem tesis etmeleri halinde ortaya çıkmaktadır (Özlük, 2024:61). Nisbi muvazaa da mutlak muvazaadan farklı olarak dört unsur bulunmaktadır. İlk üç unsur aynı mutlak muvazaada yer verilen unsurlar olmakla birlikte ondan farklı olarak dördüncü bir unsur olarak gizli bir işlem tesisi nisbi muvazaada söz konusudur. Konuyla ilgili verilebilecek en güzel örnek ve çalışma konusuyla ilgili olması hasebiyle muris muvazaası halidir. Muris muvazaasında, murisin mirasçılarında mal kaçırmak maksatlı olarak üçüncü kişiye (veya diğer mirasçıya) bağışladığı bir taşınmaz malı sanki satış yapmış göstermesidir. Burada taşınmaz satış işlemi görünürdeki işlem iken, taşınmaz bağış işlemi ise gizli işlemdir, yine tarafların kendi aralarında anlaşması muvazaa anlaşması ve üçüncü kişileri kandırmak maksatlı bu işe tevessül etmeleri de aldatma kastıdır (Doğan ve vd., 2024:145).

Muvazaa işlemine bağlanan sonuçlar önem arz etmektedir. Bu bağlamda mutlak ve nisbi muvazaada yer verilen görünürdeki işlemi ve görünürdeki işlem yanında nisbi muvazaada yer verilen gizli işlemi ayrı ayrı neticelerini ifade edilmelidir. Görünürdeki tarafların sahip olduğu iradelere uygun olmayan işlemler olduğundan bu işlemler Türk Borçlar Kanunu (RG Tarihi: 04.02.2011, RG Sayı: 27836) (TBK) hükümlerine yok hükmünde tarafların arasında herhangi bir sonuç doğurmaz ve bu açıdan muvazaalı işlemin neticesi yokluktur (Eren, 2018:73). Nisbi muvazaada yine görünür bir işlem olarak tarafların iradelerini yansıtmayan sırf üçüncü kişileri aldatmak kastıyla bir görünürdeki işlem mevcut iken, arka planda tarafların gerçek iradelerini gösteren gizli işlemi örtmek için görünürdeki işlem yapılmaktadır (Remzi ve Aydın, 2013:122). Gizli işlem yani tarafların gerçek iradelerini yansıtan işlem yasa da yer verilen şekil ve esas şartlarını taşıması halinde geçerli aksi halde geçersizdir (Eren, 2018:378).

Muvazaanın ispatlanması hususu da önem arz eden bir başka husustur. Burada ispat, muvazaanın taraflarının yani sözleşmenin tarafı olan kimseler açısından ayrı, sözleşme ilişkisine taraf olmayan kimseler yani üçüncü kişiler açısından ayrı şekildedir. Sözleşmenin tarafları muvazaa işlemini yazılı ve resmi bir şekilde yapmaları halinde, bunu ancak yazılı bir delille ispatlamaları gerekmekte iken, üçüncü kişiler yazılı ya da resmi şekilde yapılmasının herhangi bir önemi olmaksızın her türlü delille muvazaa durumunu ispatlayabilirler (Akkurt ve vd., 2019: 123).

Muvazaa vergi hukuku açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir. Öncelikle bahse konu olayda mutlak muvazaa varsa yani sadece görünürdeki işlemi içeren ve örtünen bir başka iktisadi sonucu olmayan bir durum söz

konusuysa bu halde vergiyi doğurucu olay gerçekleşmemiştir (Kaneti ve vd., 2022: 74). Nisbi muvazaa hali söz konusu olduğunda, bir görünürdeki işlem ve görünürdeki işlemin arkasına gizlenen gizli işlem olmak üzere iki tane işlem bulunmaktadır. Burada vergilendirme hususunda önem arz eden gizli işlemdir (Karakoç, 2014: 189). Şekil kurallarının dikkate alındığı işlemlerde gizli işlemde şekil kurallarının dikkate alınması gerekmektedir. Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kurulu tarafından verilen kararda; muvazaalı bir şekilde yapılan taşınmaz devirlerinde görünürdeki işlem tarafların arzu ettikleri işleme uygun olmadığından kasıtlı geçersiz atfedilirken, gizli işlem ise şekil hükümlerine aykırılıktan geçersiz sayılmıştır (Yargıtay İBK, E. 1974/1, K. 1974/2, T. 01.04.1974). Vergilendirme açısından değerlendirildiğinde, fiili anlamda ekonomik sonuç meydana geldiği ve gerçekleştiği için kural olarak geçersiz olan gizli işlem vergilendirmeye dayanak teşkil etmektedir (Kaneti ve vd., 2022: 75; Karakoç, 2014: 189). Bu açıdan vergi hukuku açısından yapılan gizli işlem sonucu vergiyi doğuran olay gerçekleşmişse, bu işlemin vergilendirilmesi yoluna gidilmelidir.

Ekonomik yaklaşım temelinde ele alınan peçeleme ve muvazaa kavramlarının, her ikisinin de bazı hukuki işlemleri perdelemesi veya örtmesi bağlamında birbirine yakın kavramlar gibi görünseler de ayrıştıkları hususlar mevcuttur. Bu açıdan ayrıştıkları hususlar şu şekilde ifade edilebilir (Şenyüz, 2008:185; Aras, 2015: 165; Yılmaz, 2013: 1776-1778);

- Peçeleme vergi hukukuna has bir kavram iken, muvazaanın temeli özel hukuk ekseninde borçlar hukuku kaynaklıdır.
- Nispi muvazaa açısından bakıldığında görünürde ve gizli işlem olarak iki işlem söz konusu iken, peçeleme de tek bir işlem mevcuttur.
- Peçeleme işleminde tarafların arasında irade uygunsuzluğu söz konusu olmaz iken, muvazaa işleminde taraflar kasıtlı bir şekilde açıkladıkları iradeleri ile gerçek iradeleri arasında bir uygunsuzluk oluşturmaktadırlar.
- Nispi muvazaada taraflarca görünürdeki işlem istenmezken, arka planda istenen esas sözleşme gizli işlemdir. Peçelemede ise tercih noktasında hukuki biçim gizlenmez, taraflarca açık bir şekilde hukuki biçimin kullanılması istenir.
- Muvazaa özel hukuk (borçlar hukuku) temelinde olduğundan vergiyi ortadan kaldırmak maksadıyla yapılabileceği gibi bu maksadı taşıma amacı olmaksızın da yapılabilir. Ama peçeleme sözleşmesi vergi hukuku temelinde olduğundan, peçeleme de amaç vergiyi dolanmaktır.

- Muvazaada görünürdeki işlem hem vergi hukuku hem de özel hukuk açısından başlangıç itibariyle gerçek durumu yansıtmadığından geçersiz iken, peçeeme işlemi özel hukuk açısından geçerli iken vergi hukuku açısından geçersizdir.
- Muvazaa iddiasını gerek vergi idaresi gerekse de ilgili kişiler ileri sürebilirken, peçeemeyi ileri sürme bu işlem vergi idaresine karşı yapıldığından vergi idaresine aittir.

Sonuç olarak peçeeme ve muvazaa kavramları bazı hususlarda birbirinden ayrılmaktadır. Bu minvalde değerlendirme yapılırken her ne kadar birbirine yakın kavramlarmış gibi görünse de kendi içlerinde farklı yönlerinin olduğu dikkate alınmalıdır.

3.Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım İlkesi Temelinde Peçeeme ve Muvazaa Örneği: Bağışlama

Kelime anlamıyla bağışlama, bir kişinin nakden veya aynen mevcut olan bir varlığını bir başka kimseye ivaz amacı gütmeksizin hibe etmesi anlamına gelmektedir (<http://sozluk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 27.10.2025). Bağışlama hukuki mahiyeti itibariyle bir sözleşme niteliğindedir (Yargıtay 3. HD. E.2015/3077, K. 2016/1211, T. 08.02.2016). Bağışlama sözleşmeleri TBK’da düzenlenmiştir. Mezkur kanunun 285 ile 298. Maddesi arasında yer verilen bağışlama sözleşmelerini yasa, bağışta bulunanın sağlığında bağışta bulunduğu kimseye herhangi bir ivaz gütmeksizin kazandırmada bulunmak üzere yaptığı bir sözleşme şeklinde tanımlamıştır (TBK 285. Mad.).

Yasada yer verilen tanımlamada da görüleceği üzere, herhangi bir karşılık amacı gütmeksizin belirlenen bir değerin bağışta bulunulan kimseye verilmesi ya da taahhüt edilmesi söz konusu olduğundan, bağışlama sözleşmeleri tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir (Yargıtay 3.HD., E.2017/17009, K. 2018/356, T.18.01.2018). Bağışlama sözleşmesinde arzu edilen bağışta bulunulan kimsenin mal varlığında bir artışa neden olmaktır (Günay, 2020:14). Mal varlığında artıştan kasıt ya aktif tarafın artması ya da pasif tarafın azalması şeklindedir (Ergün, 2023: 107). Bu manada bağışlama sözleşmeleri kazandırıcı bir işlemdir (Akıntürk ve Ateş, 2020: 257). Bağışta bulunan ile bağışta bulunan kimse arasında yapılan bağışlama sözleşmesi ile bağış konusu şey doğrudan bağışta bulunulan kimsenin mal varlığına girmediğinden bağışlama, borçlandırıcı bir işlemdir (Çağlayan, 2024: 630). Satış ya da trampa sözleşmelerinden farklı olarak herhangi bir karşılık gütmeksizin yapılan bir sözleşme olduğundan bağışlama, ivazsız bir akitir (Akıntürk ve Ateş, 2020: 257).

Bağışlamanın konusuna, maddi olan ya da maddi olmayan her türlü şey ile devredilmesi mümkün olan haklar girmektedir (Günay, 2020:14). Mezkur kanunda, mirası reddetme ile henüz ele geçmemiş bir haktan el çekme veya ahlaki ödevin yerine getirilmesinin bağışlama kapsamına girmediği ifade edilmiştir (TBK 285. Mad.).

Bağışlama sözleşmesi çeşitli unsurları içinde barındırmaktadır. Öncelikle sağlar arası yapılacak bir işlemle, diğer bir anlatımla bağışta bulunan kimsenin sağlığında tesis edilmesi, varlık kazanması gerekmektedir (Yavuz, 2024:809). Herhangi bir ivaz amacı gütmeksizin bağışlama temelli böyle bir sözleşmenin hazırlanması bağışta bulunulan kimseyi zenginleştirme hedeflenmelidir (Yavuz ve vd. 2024: 119). İki tarafın karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile kurulan bir sözleşme hüviyetinde olan (Akkurt ve vd., 2019: 450) bağışlama, tek tarafa borç yükleyen bir işlem iken, tek taraflı bir işlem olmamakla beraber, aynı zamanda bağışlama sonucunda bağışta bulunanın mal varlığında azalma ile bağışta bulunulan kimsenin mal varlığında artış arasında uygun bir illiyet bağının da bulunması gerekmektedir (Yavuz ve vd., 2024: 218).

Bağışta bulunan kimsenin fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir. Kanunda bağışta bulunanın fiil ehliyetine sahip olması gerektiği belirtilmekle birlikte, bağışta bulunan kimsenin savurganlık nedeniyle kısıtlanmasına ilişkin ayrı bir düzenleme yapılmıştır. Mezkur kanunda bağışta bulunan kimse bağışta bulunmayı takip eden bir yıl içinde savurganlık nedeniyle kısıtlanması halinde yapılan bağışlama mahkeme kararıyla iptal edilebilmektedir (TBK 286. Mad.). Yasal düzenleme de görüleceği üzere, bağışlama sonrasında mahkeme kararına binaen ortadan kaldırılabilmektedir (Bilgin Yüce, 2022: 135). Bağışta bulunulan taraf yönünden fiil ehliyeti şartı aranmamış, ayırt etme gücüne sahip olması yeterli kabul edilmiştir (TBK 287. Mad.).

Bağışlamaya ilişkin temel ayrıntılar verildikten sonra peçeeme ve muvazaa işlemleri yönüyle bağışlamanın kullanıldığı durumlardan örnekler verilebilir. Mahkeme kararlarında, bağış ve bağışlama sözleşmeleri peçeeme işlemi sıfatında zaman zaman kâr payı işlemini vergilendirme dışı bırakmak maksadıyla kullanıldığı görülmektedir.

Danıştay tarafından verilen bir kararda; davacı şirketlerin ortaklarına kar payı dağıtmak yerine, %99,9 oranında ortağı olduğu vakfa ait iktisadi işletme hüviyetinde bulunan vakıf üniversitesine kazancı bağışlaması, vergi kurallarını dolanmak maksadıyla başvurulmuş bağışlama işleminin peçeeme işlemi olarak kabul edilmesinin mecburi olduğu ifade edilmektedir (Danıştay 9. D. E. 2023/6872, K. 2024/ 5563, T. 21.10.2024).

Danıştay tarafından verilen bir başka kararda, davacı şirket tarafından yasa ile tanınan indirim kurumunu kendi avantajını kullanmak maksadıyla peçeleme yapmak suretiyle bağış olarak gösterilen meblağın indirim konusu yapılmak suretiyle vergi dışı bırakıldığı, peçeleme marifetiyle yapılan perdelenen vergi doğurucu olayın gerçek niteliğinin dikkate alınarak vergi alınması, indirim konusu yapılan meblağların reddedilmesi ve kar payı yoluyla verilmesi gerekirken kayıt dışı bırakılan faiz gelirinin matraha ilave edilmesi ve kesilen vergi ziyai cezasının alınması gerekli olduğu belirtilmiştir (Danıştay 9.D., E. 2023/6876, K. 2024/5570, T. 21.10.2024).

Bağışlama sözleşmesi zaman zaman muvazaa işlemine de konu olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili bağış/bağışlama sözleşmeleri bazı zamanlarda görünürdeki işlem tarafında bazı zamanlarda gizli işlem tarafında yer almaktadır.

Danıştay tarafından verilen bir kararda; sırf veraset ve intikal vergisinden kaçınmak maksatlı olarak sembolik denecek kadar küçük bir peşinat karşılığında yüksek meblağlı bir taşınmazın bir kısmının peşin, kalanının ise 5 yıl içinde ödenmek üzere babasından çocuğuna satılmış gibi gösterilmesi olayında, satış akdinin gerçekleştirilmesinden, toprağın işlenmesini ve mahsulün değerlendirilmesine kadar bütün işlemlerin hepsinin babanın emeği, gayreti ve maddi olanakları sayesinde olacağı ve burada çocuğun herhangi bir katkısı olmadığından bu işlemin VUK 3/B'ye göre hibe olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Danıştay 7.D., E: 1984/3975, K. 1985/1531, T. 02.07.1985). Karar incelendiğinde, satış görünürdeki işlem, bağış ise gizli işlem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yine tapu harcı bağlamında tapu harcını daha az ödemek için tapuda bağışlama işleminin, satış işlemi olarak gösterilmesi durumu bir başka muvazaa türüdür. Bilineceği üzere 492 sayılı Harçlar Kanununa göre bağışta tapu harcı emlak beyan değerinden düşük olmamak şartıyla bağış için beyan edilen değerden binde 68,31 oranında bağışta bulunandan alınırken, tapu harcı satışta emlak beyan değerinden az olmamak şartıyla beyan edilen değer üzerinden alıcı ve satıcıdan ayrı alınmak üzere binde 20 oranında alınmaktadır. Bu durumda yapılan muvazaa işleminde bağış/ bağışlama sözleşmesi görünürdeki işlem tarafında yer almaktadır. Ayrıca burada yine muris muvazaası olarak da bilinen durumda da bağışlama sözleşmeleri ön plana çıkmaktadır. Muris muvazaası, murisin diğer mirasçılarını mirastan yoksun kılmak maksadıyla taşınmazını bir çocuğuna bağışlamasına rağmen satmış gibi göstermesi halinde ortaya çıkan bir muvazaadır. Burada da vergi hukuku açısından yapılan satış işlemi görünürdeki işlem iken, bağışlama sözleşmesi gizli işlemidir. Duruma göre muvazaaya karşı herhangi bir işlem

tesis edilmezse ve bahsi geçen taşınmaz (*yasada yer verilen taşınmazlardan olması kaydıyla*) beş yıldan uzun bir süre bu kimsenin elindeyse ticari kazanç (*devamlılık olmaması koşuluyla*) ve değer artış kazancı (*5 yıldan uzun süre elde tutulması koşuluyla*) açısından gelir vergisine tabi olmayacağı gibi bağışlama işlemi de gizli işlem olduğundan tespit yapılamazsa aynı şekilde veraset ve intikal vergisine de tabi olmayacaktır. Gerek tapu harcından kaçış gerekse de muris muvazaası örneğinde olduğu gibi muvazaa işleminde görünürdeki işlem geçersizken gizli işlemin de iptal edilmesi halinde vergi hukuku özelinde gizli işlem den kaynaklı sorumluluğun oluşup oluşmadığı hususunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Danıştay tarafından verilen bir kararda tapu iptal davası sonucunda yapılan satış işlemi hükümsüz sayılması halinde vergiyi doğuran olayın dayanağı ortadan kalktığından kasıtlı, davaya konu işleme ilişkin hususta ilgili kişinin vergi mükellefi olması mümkün görünmemekte olduğu ifade edilmiştir (Danıştay 9.D., E.1982/497, K. 1983/136, T. 14.01.1983). Bu halde tapu iptali durumunda verilen tapu harcı ile diğer örnekte olduğu gibi bağış tespiti durumunda yapılan veraset ve intikal vergisinin kaldırılması gerekmektedir.

Ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile bağışlama sözleşmesi üzerinde muvazaa hususunun bir başka örnektir. Ölünceye kadar bakma sözleşmesi, tarafların arasında karşılıklı edim içeren, ivazlı, rızai, sonuçları tesadüf ya da talihe dayalı olan, devamlı bir borç ilişkisi doğuran kendine özgü, bağımsız bir sözleşmedir (Özkaya, 2007: 35; Şahin, 2019: 31-41; Saklan, 2021: 49). Sözleşmede taraflar bakım alacaklısı ve bakım borçlusunu olarak ifade edilmektedir. Danıştay tarafından veraset ve intikal vergisi yönünden ölünceye kadar bakma sözleşmesinin değerlendirildiği kararda; Medeni Kanun hükümlerine göre nafaka yükümlülüğü bulunan kimselere karşı ölünceye kadar bakma sözleşmesi temelinde yapılan intikaller dışında ölünceye kadar bakma sözleşmesi temelinde yapılan intikallerin ivazlı intikal olduğu ifade edilmiştir (Danıştay 7.D. E. 1985/164, K. 1987/2, T. 13.01.1987). Bu bağlamda sırf veraset ve intikal vergisi kapsamına girmemek adına bağışlama sözleşmesinin gizli işlem ve ölünceye kadar bakma sözleşmesi kapsamında görünür işlem tanzim edilmesi mümkün bulunmaktadır. Bu açıdan bu şekilde yapılan işlemlerde de gizli işlem açısından veraset ve intikal vergisi açısından vergiyi doğuran olay gerçekleşmiştir.

Yer verilen örneklerde de görüleceği üzere, bağışlama sözleşmesi gerek peçeleme de gerekse de muvazaa işlemlerinde kimi zaman perdeleme işlemi görürken kimi zaman da muvazaa da görünürdeki işlem ya da gizli işlem olarak rol oynamaktadır. Yine bu kapsamda bağış ve bağışlama sözleşmeleri bazı vergisel işlemlerden istisna kabul edildiğinden, bir takım vergisel işlemlerin vergi dışı bırakılması için de sıklıkla kullanılmaktadır.

Bağışlama sözleşmeleri hassas bir sözleşme türüdür. Bu bağlamda bağışlama sözleşmelerinin perdeleme ve örtme, saklama hususlarında pratik hayatta fazlasıyla uygulama içinde bulunduğundan kasıtlı, özellikle vergi hukuku açısından bu sözleşmelere bakılırken, özellikle ekonomik yaklaşım temelli bir bakış açısına sahip olunması isabetli olacaktır.

Sonuç

Çalışmada ekonomik yaklaşım temelinde peçeleme ve muvazaa kavramlarından ve her iki kavramın içeriğinde de yer bulan bağışlama sözleşmelerinden bahsedilmiştir. Çalışmada da ifade edildiği üzere; hukuk normlarında yer verilen kelimelerin ve bu kelimelerden oluşan cümlelerin anlamlandırılması o hukuk normunun özünün anlaşılabilmesi ve bunu hukuki hayatta düzgün bir şekilde aktarılması için hayati öneme sahiptir. Bu açıdan hukuk normları özellikle açık olmadığı, tam olarak neyin anlaşılması gerektiğinin tereddüde düşüldüğü zamanlarda yorumlanması ve anlamlandırılması gerekmektedir.

Hukukta yorum metotlarının uygulandığı bir hukuk dalı da vergi hukukudur. Vergi hukuku birçok yorum yöntemini içinde barındırmakla beraber, yapısı itibarıyla hem özel hukuk hem de kamu hukukuyla iç içe olduğundan ve vergilendirme sürecinin başlatılması için gerekli olan vergiyi doğuran olayın tespitinin yapılması için kendine özgü bir yorum metodunu da içinde ibate etmektedir. Bu yorum metodu ekonomik yaklaşım ilkesidir. Ekonomik yaklaşım ilkesi, hukuki biçimin ötesine geçerek bahsi geçen hukuki işleminin ekonomik sonuçları ile ilgilenmektedir. Bu bağlamda zaman zaman sadece hukuki biçimlerden ortaya çıkarılmayan vergiyi doğurucu olayın tespitinde bir tık öteye geçilmesi ve ekonomik özün hesaba katılması yasal sınırlar içinde kalmak kaydıyla önem arz etmektedir.

Yapılan ekonomik yorum marifetiyle arka planda vergi kapsamına giren işlemlerin tespiti ekonomik yaklaşım ilkesi ile sağlanmaktadır. Ekonomik yorum temelinde vergiyi doğuran olayı gizleyen birçok hukuki işlem aydınlatılmakta ve perdelenen ya da gizli kalan işlem vergilendirilmektedir. Bu işlemlerden ikisi çalışmaya konu edilmiştir. Bunlardan birisi peçelemedir. Peçeleme özel hukuk biçimlerin ve şekillerinin kötüye kullanması nedeniyle bazı vergilendirme kapsamında olayların perdelenmesi faaliyetidir. Yine ikincisi borçlar hukukundan temelini alan muvazaa işlemidir. Muvazaa işlemi de vergi hukuku açısından tarafların gerçek iradelerini sırf vergiden kaçınmak maksatlı olarak gizlemesi ve örtmesi sonucunda vergiye tabi bir işlemin vergi dışı bırakılması için vergi kapsamına girmeyecek bir başka işlemle örtülmeye çalışılmasıdır.

Peçeleme ve muvazaa kapsamına dahil olan işlemler çok çeşitlidir. Bu işlemlerde birisi de bağışlama ve bu kapsamda yapılan sözleşmedir. Bağışlamayla zaman zaman bazı işlemler perdelenmektedir. Bazı işlemlerde bağışlamanın arkasında kalmakta, bazı zamanlarda da bağışlama bu işlemin arkasında gizlenmektedir. Çalışmada bu durumlar örnekler verilerek incelenmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak yapılacak ekonomik yorum marifetiyle bağışlamanın ve bu kapsamda yapılan sözleşmelerin arka planda vergiyi doğurucu olayı gizleyip gizlemediğinin tespitinin yapılması, yapılan tespitler sonucunda böyle bir işlem söz konusu olması durumunda, perdelenen ya da örtünen işlem ortaya çıkarılarak vergi kayıp ve kaçığının engellenmesi doğru bir hamle olacağı ifade edilebilir.

Kaynakça

- Akel, Y.N. (2017). Vergi Hukukunda Yorum, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 62. Seri, 2017-2, s.80-148.
- Akıntürk, T. Ateş, D. (2020). Borçlar Hukuku, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Akkaya, M. (2002). Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Akkurt, S. S. Erdoğan, K. Tokat, H. (2019). Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Özel Hükümler (Özel Borç İlişkileri), Seçkin Yayınları, Ankara.
- Akkurt, S. S. Erdoğan, K. Tokat, H. (2024). Borçlar Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Akman, Ş.T. (2008). Vergi Hukukunda “Peçeleme” Kavramının Hukuksal ve Sosyolojik Analizi, Ankara Barosu Dergisi, Sayı:3, s. 26-48.
- Antalya, O.G., Acar, Durgun Arslan Ç. Görgeç, B. Yelkenci, I. (2025). Marmara Hukuk Yorumu Cilt: V/I-Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Aras, F. (2015). Vergi Hukukunda Muvazaa ve Hukuki Sonuçları, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 322, s.162-167.
- Aydos, O.S. (2024). Borçlar Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Batı, M. (2024). Vergi Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Bilgin Yüce, M. (2022). Mülkiyeti Devir Borcu Doğuran Sözleşmeler, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Cansel, E. Özel, Ç. (2017). Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-I, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Çağlayan, Y. (2024). Açıklamalı-İçtihatlı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Doğan, M. Şahan, G. Atamulu, İ. (2024). Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Doğu, H.M. (2023). Kanuna Karşı Hile, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Eren, F. (2018). Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, İstanbul.
- Ergün, Ö. (2023). Borçlar Hukuku (Özel Hükümler) Ders Notları, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Gökçay, Ş.E. (2018). Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım İlkesinin Kapsamı, Niteliği ve Sınırları, On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- Gözler, K. (2012). Yorum İlkeleri, Kamu Hukukçuları Platformu Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması, (Hızl. Ozan Ergül), 29-30 Eylül 2012, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 236, s.15-119.
- Gözler, K. (2017). Hukuka Giriş, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Gözübüyük, Ş. (2013). Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları, Turhan Kitabevi, Ankara.

- Günay, E. (2020). Bağışlama Sözleşmesinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Güneş, G. (2011). Verginin Yasallığı İlkesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Güneş, Z.N. (2023). Sözleşmede Doğan Geri Alım Hakkı, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Hayrullahoğlu, B. (2016). Türk Vergi Yargısında Kıyas Yasağı İlkesi, Epamat Basım Yayın, Ankara.
- Hesso, M. Sargın, İ. (2021). Hukuk Yorum İlişkisi, Journal of Social and Humanities Sciences Research, 8 (75), s. 2608-2616.
- Kaneti, S. (1992). Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım İlkesi, Vergi Dünyası, 131, s.39-54.
- Kaneti, S. Ekmekci, E. Güneş, G. Kaşıkçı, M. (2022). Vergi Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Karakoç, Y. (2014). Genel Vergi Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Kayıhan, Ş. (2022). Medeni Hukuk Bilgisi, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Kırbaş, S. (2015). Vergi Hukuku Temel Kavramlar, İlkeler ve Kurumlar, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Korkmaz, A. (2020). Türev Sözleşmelerle Yapılan Peçeleme İşlemleri, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 378, s. 132-142.
- Mutlu, F. (2024). Türk Vergi Hukukunda Kıyas Yasağı, International Journal of Economic Studies, Cilt: 10, Sayı: 1, s. 27-35.
- Mutluer, K. Dayanç Kuzeyli, N.N. (2019). Vergi Hukuku Genel ve Özel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Oktar, S.A. (2020). Vergi Hukuku, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- Öncel, M. Çağan, N. Kumrulu, A. Göker, C. (2021). Vergi Hukuku, Türhan Kitabevi, Ankara.
- Özbilen, Ş. (2013). Vergi Hukuku, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Özkaya, E. (2007). Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Remzi, M. Aydın, S. (2013). Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İkinci Sayfa Yayınları, İstanbul.
- Rençber, A. (2017). Vergi Hukukunda Özün Biçime Önceliği İlkesi, Uluslararası Vergi Hukuku Konularına Göre Türkiye Yaklaşımı, (Ed. Billur Yaltı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Saban, N. (2023). Vergi Hukuku, Beta Yayınevi, Ankara.
- Saklan, A. (2021). 7338 Sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Açısından Önem Arz Eden Bir Konu: Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi, Vergi Raporu Dergisi, Sayı:265, s.46-60.
- Şahin, T. (2019). Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi, Yetkin Yayıncılık, Ankara.

- Şenyüz, D. (2008). Peçeleme ile Muvazaanın Arasındaki Farklar, Yaklaşım Dergisi, Sayı: 185, s.24-27.
- Şenyüz, D. Yüce, M. Gerçek, A. (2019). Vergi Hukuku (Genel Hükümler), Ekin Yayınevi, Bursa.
- Taşkın, Y. (2012). Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım İlkesine Genel Bakış, Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 109, s.69-76.
- Tiryaki Özlük, B. (2024). Şematik Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Toprak, E. Armağan, R. (2018). Vergi Hukukunda Yorum Kurallarının ve Ekonomik Yaklaşım İlkesinin Kullanılması Üzerine Bir Değerlendirme, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXII, Sayı:1, s. 145-169.
- Yavuz, C. Acar, F. Özen, B. (2024). Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), Beta Yayınevi, İstanbul.
- Yavuz, N. (2024). Borçlar Hukuku El Kitabı, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Yılmaz, E. (2013). Kanuna Karşı Hilenin Vergi Hukukundaki Görünümü Olarak Peçeleme Kavramı ve Muvazaa ile Mukayesesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: XVII, Sayı: 1-2, s. 1757-1781.

YARARLANILAN ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- <https://sozluk.gov.tr/>
- <https://www.danistay.gov.tr/danistay-dergiler>
- <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/arama>
- <https://www.mevzuat.gov.tr/>
- <https://www.turcademy.com/>

YARARLANILAN MAHKEME KARARLARI

- Danıştay 7.D. E. 1985/164, K. 1987/2, T. 13.01.1987.
- Danıştay 7.D., E: 1984/3975, K. 1985/1531, T. 02.07.1985.
- Danıştay 9.D., E. 2023/6872, K. 2024/5563, T. 21.10.2024.
- Danıştay 9.D., E. 2023/3430, K. 2024/5568, T. 21.10.2024.
- Danıştay 9.D., E. 2023/6874, K. 2024/5566, T. 21.10.2024.
- Danıştay 9.D., E. 2023/6876, K. 2024/5570, T. 21.10.2024.
- Danıştay 9.D., E.1982/497, K. 1983/136, T. 14.01.1983.
- Yargıtay İBK, E. 1974/1, K. 1974/2, T. 01.04.1974.
- Yargıtay 3. HD. E.2015/3077, K. 2016/1211, T. 08.02.2016.
- Yargıtay 3HD., E.2017/17009, K. 2018/356, T.18.01.2018.

